

Táboas de mortalidade

METODOLOXÍA

---

1. Introducción

As condicións de mortalidade dunha poboación están asociadas a múltiples factores de carácter demográfico, biolóxico, social ou cultural que inflúen na súa evolución, e permiten análises específicas, como por exemplo a elaboración de táboas de mortalidade a partir das probabilidades de ocorrencia do fenómeno. Estas táboas evitan a influencia da estrutura por idades da poboación estudada, o que permite establecer comparacións entre distintos grupos, e a partir delas obtense un indicador, a esperanza de vida, moi utilizado tanto para medir a lonxevidade dunha poboación como indicador xeral de desenvolvemento dun colectivo.

2. Obxectivo

O Instituto Nacional de Estatística elabora anualmente táboas de mortalidade abreviadas (por grupos quinquenais de idade) para as comunidades autónomas e provincias, pero non se están difundindo táboas completas (por idades simples) para a nosa comunidade autónoma, que permitirían profundar na análise deste fenómeno no ámbito territorial galego.

A operación estatística *Táboas de mortalidade* permitirá dispoñer de táboas de mortalidade completas para a comunidade autónoma de Galicia e as súas provincias, con periodicidade anual.

3. Procedemento de cálculo

Para elaborar unha táboa de mortalidade é necesario dispor da estrutura da poboación en estudo e o volume de defuncións no período considerado.

No caso das cifras oficiais de poboación, están dispoñibles despois da elevación a definitivas mediante Real Decreto da revisión anual do *Padrón municipal de habitantes* na data de referencia 1 de xaneiro de cada ano. A análise precisa da cifra de poboación á metade de cada período de tempo se está dispoñible; noutro caso, estímase como o promedio das cifras poboacionais ao comezo e ao fin do período.

Para obter a poboación de partida das presentes táboas de mortalidade calcúlase, para cada idade x e sexo s , a poboación de referencia:

$$P_{x,s} = P_{x,s,01/07/ano} = \frac{P_{x,s,01/01/ano} + P_{x,s,01/01/ano+1}}{2}$$

As idades consideradas poden ser idades simples, cando se elaboran táboas completas, ou grupos quinquenais ou decenais de idades, no caso de táboas abreviadas. Ademais é necesario un grupo final aberto de idades que englobe ao colectivo de idade w ou máis anos, $[w, \dots)$. A información dispoñible para a elaboración das táboas de mortalidade para Galicia e provincias permite establecer a idade “100 anos” como límite inferior do grupo final de idades, w .

Outro elemento necesario para a elaboración das táboas de mortalidade é o referente ao volume e a estrutura das defuncións sucedidas no período, para cada idade x (ou grupo de idades) e sexo s , $D_{x,s}$.

Factores de separación

Os chamados “factores de separación”, $a_{x,s}$, para cada idade x e sexo s , promedios de anos vividos no derradeiro ano de vida polos individuos que falecen con idade cumprida x , son subministrados directamente polo Servizo de Epidemioloxía da Consellería de Sanidade, previa petición do IGE, que os calcula *ex profeso* para esta operación estatística a partir da información individualizada das defuncións.

Os valores $a_{x,s}$ cáculanse empregando as datas de nacemento e defunción dos falecidos en Galicia. Para cada idade x obtense o total de días vividos, entre a data do último aniversario e a data de defunción, polas persoas falecidas con x anos, e cáculase o promedio en anos.

Debido á escaseza de defuncións de individuos de certas idades, para evitar a variabilidade que se podería producir neste factor, para o cálculo dos valores $a_{x,s}$ emprégase a información das defuncións acumuladas en períodos quinquenais (1995-1999, 2000-2004, 2005-2009,...) en todo o territorio galego, por sexo e para cada idade simple. En concreto, para calcular os $a_{x,s}$ para un quinquenio utilízanse as defuncións do quinquenio anterior.

Os factores de separación calculados para Galicia empréganse nos distintos ámbitos xeográficos para os que se calculan as táboas de mortalidade.

Taxa de mortalidade infantil

A taxa de mortalidade infantil, TMI_s , cáculase como o cociente entre as defuncións de individuos menores dun ano e os nacidos vivos do período considerado, por sexo s . Cáculase a

partir dos datos de períodos quinquenais (1995-1999, 2000-2004, 2005-2009,...) e aplícase ao quinquenio seguinte, de forma similar a como se procede cos factores de separación.

A taxa de mortalidade infantil de Galicia tómase como representativa para todos os ámbitos xeográficos para os que se calculen as táboas de mortalidade.

Funcións biométricas

Partindo dos datos de poboación $P_{x,s}$ e defuncións observadas $D_{x,s}$, para cada idade x e sexo s , a táboa de mortalidade está constituída por un conxunto de funcións biométricas básicas aplicadas a un colectivo ficticio de l_0^1 nados vivos no período de referencia, que se describen a continuación:

- $m_{x,s}$: Taxas observadas de mortalidade, por idade x e sexo s , definidas como:

$$m_{x,s} = \frac{D_{x,s}}{P_{x,s}}, \quad x = 0, 1, 2, \dots, w$$

sendo w o límite inferior do intervalo final de idades.

- $q_{x,s}$: Probabilidade de morte á idade x e sexo s , definida como:

$$q_{0,s} = TMI_s$$

$$q_{x,s} = \frac{m_{x,s}}{1 + (1 - a_{x,s}) \cdot m_{x,s}}, \quad x = 1, 2, \dots, w-1$$

sendo $a_{x,s}$ o factor de separación, calculado como promedio de anos vividos no derradeiro ano de vida polos individuos de sexo s , que falecen con idade cumprida x ,

$$q_{w,s} = 1.$$

A probabilidade $q_{x,s}$ toma valores entre 0 e 1; o valor para o grupo aberto de idade final, $q_{w,s}$, toma o valor 1 porque toda persoa que chega con vida á idade máxima considerada falece dentro dese grupo de idade.

- $p_{x,s}$: Probabilidade de supervivencia á idade x e sexo s , definida como a complementaria á anterior:

$$p_{x,s} = 1 - q_{x,s}, \quad x = 0, 1, 2, \dots, w$$

---

¹ Habitualmente l_0 toma un valor de 100.000, ou calquera outro valor de 10^n

- $l_{x,s}$: Superviventes de sexo s á idade exacta x , é dicir, o número de persoas de sexo s que superaron con éxito o risco de falecer antes da idade x , definida por:

$$l_{0,s} = 100.000, \text{ tamaño da cohorte ficticia da táboa}$$

$$l_{x,s} = l_{x-1,s} \cdot p_{x,s}, \quad x = 1, 2, \dots, w$$

- $d_{x,s}$: Defuncións teóricas da táboa á idade x e sexo s , é dicir, defuncións da xeración ficticia á que se lle aplican as condicións de mortalidade da poboación en estudo, definidas por:

$$d_{x,s} = q_{x,s} \cdot l_{x,s}, \quad x = 0, 1, 2, \dots, w$$

- $L_{x,s}$: Poboación estacionaria da táboa de sexo s á idade x , entendida como a cantidade de tempo vivido dentro de cada intervalo de idade x e sexo s polo total da xeración ficticia de $l_{0,s}$ nacidos. Para medir este tempo, hai que diferenciar entre as persoas que sobreviven á idade x , e chegan á idade $x+1$, $l_{x+1,s}$, e as persoas que falecen con idade cumprida x , $d_{x,s}$.

Para estimar o tempo vivido por aquelas persoas que falecen con idade x e antes de chegar á idade $x+1$, utilízanse as expresións:

$$L_{x,s} = l_{x+1,s} + a_{x,s} \cdot d_{x,s}, \quad x = 0, 1, 2, \dots, w-1$$

$$L_{w,s} = \frac{d_{w,s}}{m_{w,s}}, \text{ porque neste caso, todos os superviventes iniciais falecerán dentro}$$

deste grupo de idade aberto, e $l_{w,s} = d_{w,s}$,

- $T_{x,s}$: Tempo total que lle queda por vivir aos superviventes de idade x e sexo s , ata que desapareza a xeración ficticia en estudo:

$$T_{x,s} = \sum_{y \geq x} L_{y,s}.$$

- $e_{x,s}$: Esperanza de vida á idade exacta x e sexo s , ou tempo promedio que pode esperar vivir unha persoa de idade x e sexo s , de manterse as condicións de mortalidade recollidas para a elaboración da táboa.

$$e_{x,s} = \frac{T_{x,s}}{l_{x,s}}, \quad x = 0, 1, 2, \dots, w-1$$

$$e_{w,s} = \frac{1}{m_{w,s}}.$$

Debido á necesidade do IGE de calcular simultaneamente táboas de mortalidade para varios ámbitos xeográficos e/ou temporais, elaborouse unha ferramenta informática que consiste nunha función en R (linguaxe de programación para a análise estatística e gráfica), que permite o cálculo simultáneo de táboas de mortalidade por sexo completas ou abreviadas para distintos períodos, espazos xeográficos e condicións iniciais (taxa de mortalidade infantil, relación de masculinidade ao nacemento, etc).

4. Presentación de resultados

Con periodicidade anual, o IGE publicará na súa páxina Web os resultados, para o total da poboación e por sexo, de táboas completas de mortalidade para Galicia e as súas provincias.